

Banku pārstrukturēšana un portfeļa pārdošana: Latvijas un Baltijas pieredze

Šajā rakstā pievērsīsimies Latvijas nesenākajai pieredzei banku neregulējuma instrumentu piemērošanā, kā arī analizēsim dažus praktiskus jautājumus, kādi bijuši aktuāli banku aktīvu pārdošanas darījumos, it īpaši bankas aizdevumu portfeļu pārdošanā. Analizējot grūtībās nonākušas bankas portfeļa pārdošanu vai bankas portfeļa pārdošanu vispārīgi, jāaskaras ar to, ka lielākā daļa jautājumu ir saistīti ar samērā specifiskām vietējo likumu prasībām. Aprakstītie jautājumi varētu izrādīties nozīmīgi nākamreiz, saskaroties ar bankas portfeļa pāreju.

JURISTA PADOMS

TKB – jaunākā Latvijas pieredze

Pēc Latvijas Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (FKTK) ieteikuma Eiropas Centrālā banka 2016. gada 3. martā anulēja AS *Trasta komercbanka* (turpmāk – TKB) banku darbības licenci. Banka ilgstoši bija pieļāvusi nopietnus pārkāpumus vairākās svarīgās bankas darbības jomās. Kā norādīts FKTK sagatavotajā informācijā, bankas akcionāri ilgstoši nebija spējuši palielināt bankas kapitālu, līdz ar to banka neievēroja regulējošās prasības, ko nosaka ES regula Nr. 575/2013 un Kredītiestāžu likums. FKTK secināja, ka banka ilgstoši strādā ar zaudējumiem, bankas esošais biznesa modelis nav dzīvotspējīgs un tā nav spējusi izstrādāt reālajai situācijai atbilstošu darbības stratēģiju. Bankas darbībā konstatēti arī ilgstoši trūkumi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā.

Vienlaikus FKTK norādīja, ka, tā kā Latvijas Neregulējuma iestāde izvērtēja, vai TKB ir piemērojams neregulējums jeb iespēja glābt šo banku, kā to paredz ES un Latvijas normatīvie akti – bankas vai tās daļas glābšana notiek tikai tad, ja ir izpildīti visi trīs neregulējuma nosacījumi: ja bankai ir finanšu grūtības vai tā nonāks finanšu grūtībās; nav pamatotas iespējas, ka FKTK uzraudzības pasākumi vai akcionāra veiktie pasākumi varētu novērst finanšu grūtības saprātīgā termiņā; neregulējuma darbība ir nepieciešama sabiedrības interesēs.

FKTK ir nolēmusi, ka neregulējumu instrumentu piemērošana nav sabiedrības interesēs šādu iemeslu dēļ:

- TKB nav izpildījusi kritiskās funkcijas, kuru nepārtrauktība ir jānodrošina,
- TKB nav sistēmiski svarīga banka,
- TKB darbību izbeigšanai nebūs būtisku negatīvu seku Latvijas banku sektorā,
- TKB likvidācijas gadījumā 93% no noguldītājiem spētu atgūt savus depozītus (pēc segto depozītu saņemšanas, nepārsniedzot 100 000 eiro, saskaņā ar Latvijas depozītu garantijas shēmu), attiecīgi – netiek radīts kaitējums noguldītāju vairākuma interesēm.

Portfeļa pāreja – ko varam mācīties no citu pieredzes?

Regulatora atļauja

2009. gada sākumā tika papildināts Latvijas Kredītiestāžu likums ar pantu, kas attiecas uz kredītiestādes uzņēmumu. Citiem vārdiem – tika izveidots tiesiskais pamats, lai nodalītu „labo banku” no „sliktās bankas”. Kopš tā laika attiecīgais regulējums ir piemērots vairākos gadījumos. Tāpēc piedāvājam īsu pārskatu par šī regulējuma galvenajām ipatnībām.

Likuma redakcijā iekļauta milzīga rīcības brīvība, nodalot aktīvus un saistības, proti, noteikumi piemērojami kredītiestādes visa uzņēmuma vai tā daļas, piemēram, ar klientiem noslēgto standarta līgumu, pārdošanai (turpmāk – uzņēmums). Praksē šie noteikumi ir piemēroti, lai atdalītu „labo” no „sliktā” aizdevumu portfeļa pārdošanas, kā arī maksājuma karšu pieņemšanas biznesa pārdošanu, kas veido nelielu daļu no bankas komercdarbības kopuma. Likums tiek piemērots neatkarīgi no tā, vai pircējs ir cita banka, maksājumu iestāde vai īpašam nolīkam izveidota sabiedrība bez licences.

Uzņēmuma pāreja kļūst saistoša trešajām personām pēc FKTK piekrišanas (lēmums tiek pieņemts 30 dienu laikā). Uzņēmuma pārejai nav nepieciešamas iegūt piekrišanu no bankas kreditoriem vai citām personām.

Likumā noteikts pārdevēja un pircēja solidāras atbildības izņēmums, ciktāl uzņēmums ietver finanšu pakalpojumu līgumus.

Pēc FKTK piekrišanas saņemšanas praksē pārdevējam un pircējam ir atļauts savā starpā nodot klientu datus, ievērojot bankas darbības konfidencialitāti. Realitātē šeit rodas cita problēma – pircējam un pārdevējam ir jāuzsāk datu nodošana agrāk, lai nodrošinātu ātru un efektīvu pārejas īstenošanu, radot pēc iespējas mazāk neērtību klientiem. Cik zināms, šī problēma tiek daļēji atrisināta, izmantojot „testa datus” (*dummy data*). Tomēr tā nav īpaši efektīva, jo IT sistēmas reizēm identificē nepareizos datus un atsakās tos pieņemt.

Materiāls tapis sadarbībā ar

SORAINEN
 ESTONIA LATVIA LITHUANIA BELARUS

**Santa
Rubīna,**
zvērīnātu
advokātu
biroja
Sorainen
zvērīnāta
advokāte

Tiesas apstiprinājums klientu datu atklāšanai

Lietuvas tiesību aktos noteikta prasība pēc tiesas piekrišanas klientu datu atklāšanai, ja tiek pārdoti bankas aizdevumu portfeļi. Praksē tāda prasība var radīt sarežģījumus, ja pusēm ir svarīga konfidencialitāte, it īpaši, ja tikai ļoti ierobežotam cilvēku lokam būtu jāzina par tāda darījuma plānošanu. Latvijā un Igaunijā tiesību aktos nav mehānisma, kā atklāt datus apvienošanas un pārņemšanas (M&A) procesā datu telpā vai vienkāršā aizdevumu portfeļa pārdošanas laikā.

Praktisks risinājums, kā saglabāt bankas noslēpumu, ir attiecīgajos dokumentus izdzēst visus klientu datus, kā arī datus, kas ļauj identificēt klientus, bet tāds risinājums prasa laiku un ir dārgs.

Nodrošinājuma sniedzēju piekrišana

Saskaņā ar Lietuvas tiesību aktiem aizdevumu portfeļu pārdošanas gadījumā jāiegūst nodrošinājuma sniedzēju piekrišana. Ja darījums skar banku, kurai radušās finansiālas grūtības, tad šādas piekrišanas iegūšana ir ne tikai laikietilpīga, bet arī praktiski neiespējama. Viens risinājums būtu pārdot pircējam attiecīgā aizdevumu portfeļa ienākumus, kamēr banka kā pārdevējs turpina būt aizdevuma līgumu un nodrošinājuma līgumu puse. Kā jau var nojaust, tāds risinājums ietekmē bankas likvidēšanas termiņa ilgumu, kā arī izmaksas.

Tikai bankām izsniegtās valsts garantijas

Vēl viena specifiska Lietuvas regulējuma iezīme ir aizdevumu portfeļos reizēm iekļautās valsts garantijas, saskaņā ar kurām labuma guvējs ir tikai banka. Tomēr praksē portfeļus iegādājas institūcijas, kuras ir nelicencētas, īpašam nolūkam izveidotas sabiedrības.

Var izraisīt atkārtotu publisko iepirkumu

Reizēm banku darbība ietver līgumus, kas noslēgti publiskā iepirkuma procesu rezultātā. Problēmas un risinājumi šādos gadījumos ir lielā mērā atkarīgi no faktiskajiem apstākļiem, tādēļ nav viena risinājuma. Viens no apsveramajiem jautājumiem ir, vai pircējs arī ir licencēta banka. Ja ir, tad, vai pārdevējam un pircējam ir viens reitings un viena līmeņa finanšu dati. Pretējā gadījumā publiskā iepirkuma procesa rezultātā noslēgtais līgums var tikt izbeigts. **IP**

Foto: Mārcis Baltskars